

KOMUNIKAT PRASOWY nr 10/23

Luksemburg, 12 stycznia 2023 r.

Wyrok Trybunału w sprawie C-395/21 | D.V. (Wynagrodzenie adwokata – Zasada stawki godzinowej)

Postanowienie umowy o świadczenie usług prawnych zawartej między adwokatem i konsumentem, które określa cenę w oparciu o zasadę stawki godzinowej bez dodatkowych wyjaśnień, nie odpowiada wymogowi wyrażenia prostym i zrozumiałym językiem

Sąd krajowy może przywrócić sytuację, w jakiej znajdowałby się konsument w braku nieuczciwego warunku, pozostawiając przedsiębiorcę bez wynagrodzenia za świadczone usługi

M.A., jako konsument, zawarł pięć umów o odpłatne świadczenie usług prawnych z adwokatem D.V. Każda z tych umów przewidywała, że wynagrodzenie było obliczane na podstawie stawki godzinowej wynoszącej 100 EUR za każdą godzinę konsultacji lub świadczenia usług prawnych na rzecz M.A. D.V. świadczył usługi prawne w latach 2018-2019 oraz wystawił faktury za wszystkie świadczone usługi w marcu 2019 r. Nie otrzymał całości żądanego wynagrodzenia, D.V. wniósł do litewskiego sądu pierwszej instancji powództwo o zasądzenie od M.A. kwoty 9900 EUR z tytułu wykonanych usług prawnych oraz 194,30 EUR tytułem kosztów poniesionych w związku z wykonaniem umów. Sąd ten częściowo uwzględnił żądanie D.V. Sąd drugiej instancji oddalił apelację wniesioną przez D.V. W 2020 r. D.V. wniósł skargę kasacyjną do sądu najwyższego Litwy.

Sąd ten zwrócił się do Trybunału o dokonanie wykładni przepisów prawa Unii¹ mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi warunkami umownymi, a w szczególności co do zakresu wymogu wyrażenia prostym i zrozumiałym językiem warunku umowy o świadczenie usług prawnych oraz skutków stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku określającego cenę tych usług.

Trybunał w dzisiejszym wyroku uściślił przede wszystkim, że pojęcie „głównego przedmiotu umowy” obejmuje swoim zakresem postanowienie umowy, które określa zobowiązanie zleceniodawcy do zapłaty honorarium adwokata i wskazuje stawki tego wynagrodzenia. Zatem **postanowienie umowy o świadczenie usług prawnych zawartej między adwokatem a konsumentem, które określa cenę świadczonych usług zgodnie z zasadą stawki godzinowej wchodzi w zakres tego pojęcia.**

Odnośnie do zakresu wymogu wyrażenia prostym i zrozumiałym językiem warunku umowy o świadczenie usług prawnych, Trybunał podkreślił, że zgodnie z prawem Unii wymóg ten musi podlegać wykładni rozszerzającej. Oznacza to obowiązek, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje majątkowe. Niemniej Trybunał zauważył, że o ile nie można wymagać od przedsiębiorcy, aby poinformował konsumenta o ostatecznych skutkach

¹ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).

finansowych swojego zobowiązania, które zależą od zdarzeń przyszłych, nieprzewidywalnych i niezależnych od woli tego przedsiębiorcy, o tyle informacje, które ma on obowiązek przekazać przed zawarciem umowy, powinny umożliwić konsumentowi podjęcie rozważnej decyzji, przy pełnej świadomości możliwości zaistnienia takich zdarzeń i konsekwencji, jakie mogą one wywołać w odniesieniu do danego świadczenia usług prawnych. Informacje te mogą się różnić w zależności, po pierwsze, od przedmiotu i charakteru świadczeń przewidzianych w umowie, a po drugie, od mających zastosowanie zasad wykonywania zawodu i deontologii. Powinny one jednak zawierać wskazówki pozwalające konsumentowi ocenić przybliżony całkowity koszt tych usług. Do takich należą oszacowanie przewidywanej lub minimalnej liczby godzin potrzebnych do wykonania określonej usługi albo zobowiązanie do wysyłania w rozsądnych odstępach czasu faktur lub okresowych sprawozdań wskazujących liczbę przepracowanych godzin pracy. Trybunał zauważył, że do sądu krajowego należy dokonanie oceny, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności towarzyszących zawarciu tej umowy, czy informacje przekazane przez przedsiębiorcę przed zawarciem umowy umożliwiły konsumentowi podjęcie rozważnej i w pełni świadomej decyzji przy pełnej wiedzy odnośnie do konsekwencji finansowych, jakie pociąga za sobą zawarcie tej umowy. Trybunał stwierdził, że **nie spełnia wymogu wyrażenia prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu prawa Unii warunek umowy o świadczenie usług prawnych zawartej między adwokatem a konsumentem, który ustala cenę tych usług zgodnie z zasadą stawki godzinowej, bez przekazania konsumentowi, przed zawarciem umowy, informacji, które pozwalają mu na podjęcie rozważnej i w pełni świadomej decyzji przy pełnej wiedzy odnośnie do konsekwencji ekonomicznych, jakie pociąga za sobą zawarcie tej umowy.**

Odnośnie do ewentualnego nieuczciwego charakteru takiego warunku Trybunał zauważył, że zgodnie z jego orzecznictwem, na sądzie krajowym spoczywa obowiązek dokonania oceny, przy uwzględnieniu ogółu okoliczności faktycznych sprawy, w pierwszej kolejności możliwego niedochowania wymogu dobrej wiary, a następnie ewentualnego istnienia znaczącej nierównowagi ze szkodą dla konsumenta. Ocena nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej z konsumentem opiera się zasadniczo na całościowej ewaluacji, która nie uwzględnia wyłącznie ewentualnego braku przejrzystości tego warunku. Jednocześnie Trybunał podkreślił, że państwa członkowskie mogą zapewnić, zgodnie z prawem Unii, wyższy poziom ochrony konsumentów. W odniesieniu do niniejszej sprawy Trybunał stwierdził, że warunku umowy o świadczenie usług prawnych określającego zgodnie z zasadą stawki godzinowej cenę i w związku z tym wchodzącego w zakres głównego przedmiotu tej umowy, nie można uznać za nieuczciwy z tego tylko powodu, że nie spełnia wymogu przejrzystości, chyba że przepisy krajowe wyraźnie przewidują, że zakwalifikowanie warunku jako nieuczciwego wynika z samego tego faktu.

Jeśli chodzi o konsekwencje stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego ceny Trybunał zauważył, że sąd krajowy ma obowiązek odstąpienia od jego stosowania, chyba że konsument się temu sprzeciwi. W przypadku gdyby na podstawie właściwych przepisów prawa krajowego umowa o świadczenie usług prawnych nie mogła dalej obowiązywać po wyłączeniu z niej warunku dotyczącego ceny, dyrektywa 93/13 nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu, nawet jeśli doprowadzi to do tego, że przedsiębiorca nie otrzyma żadnego wynagrodzenia za swoje usługi. Sąd odsyłający ma jednak wyjątkową możliwość zastąpienia nieuczciwego warunku, którego nieważność stwierdzono, przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, jeżeli unieważnienie umowy w całości naraziłoby konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje.

Mając na względzie powyższe rozważania, Trybunał udzielił odpowiedzi, że w przypadku gdyby unieważnienie umowy w całości naraziło konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, prawo Unii nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy zarządził skutkom nieważności wspomnianego warunku poprzez zastąpienie go przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym lub mającym zastosowanie w przypadku porozumienia stron tej umowy. Prawo Unii stoi natomiast na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy zastąpił nieuczciwy warunek, którego nieważność stwierdzono, sądowym oszacowaniem poziomu wynagrodzenia należnego za świadczone usługi.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie

rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst i streszczenie](#) wyroku są publikowane na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Jarosław Zasada ☎ (+352) 4303 2793

Pozostańmy w kontakcie!

